

DİJİTAL DÜNYA, YÜKSEKÖĞRETİMİ NEREYE EVİRİYOR?

İpek İLİ ERDOĞMUŞ

Khas Eğitim teknolojileri destek birimi

Özellikle 1990'ların sonundan günümüze ardı arkası kesilmeyen teknolojik yeniliklere adapte olmaya çalışırken bir yandan da bu yeniliklerle gelen değişim ve dönüşüme ayak uydurmaya uğraşıyoruz. Sanayi, üretim, finans, bankacılık gibi alanlarla iş yaşamında gerçekleşen bu değişim ve dönüşüm eğitim alanında da hüküm sürüyor. Bu yazıda, yükseköğretime yeni katılmaya başlayan dijital nesil ile dünyada ve Türkiye'de üniversitelerdeki gelişmeler üzerine bir çerçeve çizeceğiz.

Dünyada Neler Konuşuluyor?

Dünyada yükseköğretim, yüz yüze eğitimde yeni yöntemlerin dijital ortamlar ve araçlarla desteklendiği bir yöne doğru evriliyor. Pedagoji, öğrenme, ölçme ve değerlendirme, öğrenme çıktıları gibi eğitimin temel taşları teknoloji olmadan tasarlanamaz hale gelmiş durumda. Öğretmeye dair yöntem ve teoriler teknoloji merkezli şekilleniyor. Öğrenme artık öğrenci/öğrenen merkezli ve etkileşimli olmak zorunda. Öğretmenin anlatıcı, öğrencinin dinleyici konumunda olduğu geleneksel yöntemler günümüz öğrencileriyle etkinliğini kaybetti.

Eğitim teknolojileri sektöründe geline son noktada simülasyon ve sanal gerçeklik gündemde. Simülasyon araçları kullanılarak finanstan inşaata pek çok alanda öğrencilere gerçek yaşamda karşılaşılabilecekleri durumlar sunuluyor. Öğrencilerin bu durumlar karşısında verecekleri gerçek tepkileri ölçülmüş oluyor. Sanal gerçeklik ile oluşturulan sanal ortama öğrencilerin fiziksel olarak dahil olmaları sağlanıyor. Burada da giyilebilir teknolojiler devreye giriyor.

Institute for Public Policy Research tarafından Mart 2013'te yayınlanan 'An Avalanche is Coming' (Çığ Geliyor) başlıklı raporda, geleneksel üniversitelerin sunduğu hizmetin teknoloji aracılığıyla başka kaynaklardan da elde edilebildiğine, bunun da üniversitelerin varlığının sorgulanmasına sebep olacağına dikkat çekiliyordu. Raporun yazılmasının ardından geçen üç yıl, savunulan bu tezi henüz doğrulamadı ancak teknolojik gelişmeler, geleneksel öğretim yöntemlerinin değişiminin gerekli olduğunu ispatladı.

Avrupa Komisyonu, 'Horizon 2020' kapsamında yükseköğretim için belirlediği beş öncelikten birini öğrenme ve öğretmede kalitenin artırılması olarak gösteriyor. Kaliteyi arttırmak için; esnek ve yenilikçi yaklaşımlarla büyük kitlelere ulaşmanın gerekliliği vurgulanıyor. Bu noktada da bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı vazgeçilmez bir unsur olarak karşımıza çıkıyor.

2015 Temmuz ayında Wainhouse Research tarafından yayınlanan 'Making the Shift to Learner-Centric Education' başlıklı raporda teknolojinin değişim ve yenilikçi yaklaşım için bir araç olarak kullanılması gerektiği ancak bu aracın hem öğrenen hem de öğretenden tarafından fayda sağlamanın önemli olduğuna dikkat çekiliyor. Öğrenen merkezli olmak, öğrenenlerin ihtiyaç ve tercihlerini gözönünde bulundurarak onlara kusursuz bir eğitim vermeyi amaçlamaktadır. Ancak, öğretmenin ihtiyaçları da hiçe sayılmamalı. Bu noktada hem öğretmeni hem de öğrencileri iyi tanımak ve onların ihtiyaç ve tercihlerine uygun teknolojik araçlar sunmak gerekiyor.

Öğreticiler Dijital Yerlilere Nasıl Ayak Uyduracak?

İlk olarak 2001 yılında Marc Prensky'nin 'Digital Natives, Digital Immigrants' (Dijital Yerliler, Dijital Göçmenler) başlıklı makalesinde kullandığı 'dijital yerli' ifadesi günümüzde daha sık kullanılmaya başladı. 2000'lerin başında doğan dijital yerliler kendilerini bildiklerinden beri dijital dünya ile iç içeler. Zamanlarının çoğunu bilgisayar oyunları, internet, akıllı telefon, tablet gibi dijital araçları kullanarak geçiriyorlar. Aralarında sanki farklı bir dil konuşuyorlar, buna da 'dijital dil' diyebiliriz. Bu nesil, okul sıralarına geldiğinde öğrenmelerini bu dijital dünyadan kopmadan gerçekleştirmek istiyorlar.

Öğrencilerin 'dijital yerliler' olarak anıldığı günümüzde öğretmenler nasıl tanımlanıyor? Dijital yerlilerden bir önceki nesil 'dijital göçmenler' olarak isimlendiriliyor. Bu nesil, teknolojiye gelişmeleri yaşayarak öğrenen, teknolojiye adapte olmaya çalışan bir nesil. Öğretim yöntemleri kendi öğrenme yöntemlerine paralel olarak geleneksel. Bu nesil, dijital ortamlar ve araçlarla öğrenmedi. Bu sebeple büyük bir kesim yeni yöntemleri uyarlama konusunda çekingen bir tavır sergiliyor.

Öğretim elemanının işi teknolojiyi yeni öğretim yöntemleriyle kullanırken kolaylaşmıyor. Aksine, dersine hazırlanmak için daha fazla zamana ihtiyacı var. Hem sınıf ortamındaki etkinlikleri hem de dijital ortama aktaracağı gerek materyalleri gerek etkinlikleri tasarlamak için daha fazla emek harcaması gerekiyor. Bunun yanında bazı öğretim elemanlarında "artık bana ihtiyaç kalmayacak" duygusu ortaya çıkmakta. Teknoloji öğretim elemanının yerini alamaz. Bu duyguyu öğretim elemanlarına yaşatmamak gerekiyor.

Üniversitelerde, öğretim elemanlarının bu değişim ve dönüşüme ayak uydurmasına yardımcı olacak ekiplere ihtiyaç var. Hem teknoloji kullanımında destek verecek hem de yeni yöntemlerin nasıl uygulanacağına dair bilgi verecek konusunda uzman kişilerden oluşan ekipler. Uluslararası düzeyde baktığımızda, karşımıza "Öğrenme ve Öğretme Merkezi", "Öğrenme ve Öğretmede Mükemmeliyet Merkezi" gibi isimlerle kurulmuş merkezler çıkıyor. Türkiye'deki üniversitelerde genellikle teknoloji desteği tarafından bakılarak bu görev bilgi işlem birimlerine veriliyor. Ancak; eğitimde dijital dönüşümde teknolojinin sadece bir araç olduğu unutulmamalı. Bu aracın kullanımına destek vermenin yanında, öğretim elemanlarının esas desteğe bu aracı kullanarak yeni yöntemlerin nasıl uygulanacağı noktasında ihtiyaçları var.

Türkiye’de Dijital Değişim Ne Boyutta?

Türkiye’de ilk ve orta öğretim kurumları eğitim alanında yaşanan bu dijital dönüşümü üniversitelerden daha yakın takipte. Bunun sebebini şu anda ilk ve orta öğretimde okuyan öğrencilerin ‘dijital yerliler’ olarak adlandırılan nesil olmasına bağlayabiliriz. Bu nesil, yükseköğretim sıralarına yeni yeni gelmeye başladı. Birkaç yıl içinde üniversite sıralarında daha çok dijital nesilden öğrenciyle yüz yüze kalacağız. Bunun için hazırlıklı olmak gerekiyor.

İlk ve orta öğretimde öğrenciler dijital materyaller ve akıllı tahtalar kullanarak öğrenirken üniversite sıralarına geldiklerinde daha geleneksel bir öğretimle karşı karşıya kaldıklarına ve bunun da öğrencilerin ilgisini azalttığına dair görüşler var.

EDUCAUSE’un yaptığı bir anketin sonuçlarına göre; üniversite öğrencilerinin bilgisayar ve mobil araçları akademik amaçlı da kullandıkları belirtiliyor. “Türkiye’de öğrenciler teknolojik araçları akademik amaçla ne kadar kullanıyorlar?” sorusu araştırılması gereken bir soru. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri’nde üniversite öğrencilerine yönelik araştırmalar fazlaca yapılmasına karşın Türkiye’de henüz üniversitedeki eğitime yönelik araştırmalar çok sınırlı. Eğitim Fakülteleri’nde genellikle ilk ve orta öğretime yönelik çalışmalar yapılıyor. Elimizde yeterli veri ve bilgi olmadığından

kendimize uygun strateji ve yöntemleri de geliştirmekte zorlanıyoruz.

Eğitim vermek bir yönetime bağlıdır. Eğitimde dijitalleşme sadece kaynakların dijitalleşmesi anlamına gelmemeli. Ek olarak eğitimin dijitalleşmesi “uzaktan eğitim”e dönüşüm olarak da algılanmamalı. Aslında eğitimde dijitalleşme, yeni öğretim yöntemlerinin uygulanması şeklinde gelişmeli. Eğitimde dijitalleşme deyince, dijital araçlar ve yeni yöntemlerle öğrenci/öğrenen merkezli, esnek zamana yayılan, sınıf ortamında “yetişmeyen” etkinlikleri sanal ortamlarda gerçekleştirebilme imkanı sunan bir dönüşüm akla gelmeli. Kadir Has Üniversitesi’nde 2007 yılında Eğitim Teknolojileri Destek Birimi kuruldu. Bu birimin görevi, eğitim teknolojilerindeki gelişmeleri takip ederek üniversite eğitiminde dijitalleşmeye destek olmak olarak özetlenebilir. O yıldan beri üniversitede yüz yüze eğitime destek olması amacıyla bir öğrenim yönetim sistemi kullanılıyor. Bu sistem sayesinde öğrenciler ve öğretim elemanları sürekli etkileşim içinde.

Özet olarak; gelişen teknolojiye ayak uydurarak dijital bir nesle eğitim vermek için bu teknolojiyi yeni öğretim yöntemleriyle bağdaştırarak kullanmak önem taşıyor. Bunun için dünyadaki teknolojik gelişmeleri takip ederken öğretim yöntemlerindeki değişimi de gözardı etmemek gerekiyor.